Τεύχος 4, Αρ. 1.

Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση

Χριστίνα Μπαρμπαρούση, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Περιφερειακής Ανάπτυξης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης,
Email: cbarbarousi@pspa.uoa.gr

Γεώργιος Ασπρίδης, Καθηγητής Διοικητικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Δασολογίας, Επιστημών Ξύλου και Σχεδιασμού,
Email: aspridis@uth.gr

Κωνσταντίνος Παπαδημητρίου, Διδάκτωρ Δημόσιας Διοίκησης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης
Email: papadimitriou@dee.gr

Δημήτριος Πετρόπουλος, Καθηγητής Γεωργικής Οικονομίας, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Γεωπονίας
Email: d.petropoulos@uop.gr

Περίληψη

Μετά το ακραίο καιρικό φαινόμενο Daniel, ο γεωμορφολογικός χάρτης της Θεσσαλίας άλλαξε. Παρόλο που οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) έχουν ειδικό βάρος στη φροντίδα των οικείων υποθέσεων, στον κοινωνικό διάλογο, που έχει ήδη ξεκινήσει για την ανασύνταξη των δυνάμεων της πληγείσας περιοχής, η θέση της υπό μελέτη Περιφέρειας ως θεσμού και ως εδαφικής ενότητας στην καλύτερη περίπτωση υποβαθμίζεται και στη χειρότερη δεν εξετάζεται καθόλου. Το σημείο εκκίνησης της εργασίας είναι ότι η ανασυγκρότησή της απειλείται, επιβραδύνεται ή διακόπτεται εξαιτίας του προβληματικού πλαισίου διαχείρισης. Στόχος είναι η ανάδειξη του κατάλληλου παραδείγματος διοίκησης, αφενός, της καταστροφής, αφετέρου, της αναπτυξιακής διαδικασίας, αντιπροσωπευτικού της χωρο-εδαφικής φυσιογνωμίας της και με μακροπρόθεσμη προοπτική. Το προτεινόμενο μοντέλο έχει ως αφετηρία την ενδογενή ανάπτυξη και βασίζεται στη μεθοδολογία της εδαφικής διαπραγμάτευσης, η οποία αποτελεί ένα εναλλακτικό υπόδειγμα γενικής περιφερειακής ισορροπίας.

Λέξεις κλειδιά: Ανασυγκρότηση Περιφέρειας Θεσσαλίας, εδαφική ανάπτυξη, Εδαφική Διαπραγμάτευση, κακοκαιρία Daniel.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Abstract

After Storm Daniel's hit on Central Greece the map of Thessaly changed. Social dialogue has already started at the regional level regarding the territory's reconstruction, but Local Authorities (LAs) have a greater weight in regional planning. It seems that the role of the affected Region is degraded, if not ignored all the way. The starting point of this paper is that the rebuilding is threatened, slowed or stopped because there has been a failure to set a working framework. The paper explores an alternative recovery strategy in the long run. The proposed post-disaster reconstruction model is based on mixing endogenous development theory and bargaining process, which strengthens the role of the Region.

Keywords: Reconstruction of Thessaly; Storm Daniel; territorial bargaining; territorial development.

Εισαγωγή

Μετά το ακραίο καιρικό φαινόμενο με την κωδική ονομασία Daniel, που έπληξε τη Θεσσαλία με ισχυρές βροχές και καταιγίδες και είχε διάρκεια από τις 4 έως τις 7 Σεπτεμβρίου του 2023, ο γεωμορφολογικός χάρτης της Περιφέρειας άλλαξε. Το μέγεθος των επιπτώσεων επηρεάστηκε από δύο παράγοντες. Πρώτον, από το γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν προβλέπεται ένα επαρκές πλαίσιο σύνδεσης των πολιτικών για τον διοικητικό, τον αναπτυξιακό και το χωρικό σχεδιασμό, μέρος του οποίου είναι και η ύπαρξη ενός συστήματος ανασυγκρότησης μετά από μια καταστροφή. Οι ανεπαρκείς συνέργειες δεν διαπερνούν το διοικητικό σύστημα. Επιπλέον, η Χώρα δεν ακολουθεί το εδαφικό πρότυπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), που συστήνει στα κράτη–μέλη να υιοθετήσουν ως το μοντέλο στο οποίο να βασίζεται η τρέχουσα εθνική οικονομική τους ανάπτυξη, όπου πρωταγωνιστούν οι τοπικές και οι περιφερειακές διοικήσεις. Δεύτερον, από τη στρατηγική γεωγραφική θέση και τη σημαντική οικονομική συμβολή της Περιφέρειας Θεσσαλίας στο ρυθμό μεγέθυνσης και στο επίπεδο ανάπτυξης της Χώρας.

Ειδικότερα, η Θεσσαλία βρίσκεται σε στρατηγική γεωγραφική κεντροβαρή θέση, ακολουθώντας την εδαφική αρχιτεκτονική διοικητικής διαίρεσης, όπως προτείνεται από την Πολιτική Συνοχής (ΠΣ) της ΕΕ. Η γεωγραφική κεντρικότητα λειτουργεί ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, που ευνοεί την ανάπτυξη των δικτύων μεταφορών και συνεργασίας σε τοπική και εθνική κλίμακα. Έχει ένα ικανό γεωγραφικό μέγεθος, γεωμορφολογία (ορεινοί όγκοι, μεγάλος κάμπος, ποτάμια, τεχνητές λίμνες, θάλασσα, νησιωτικό σύμπλεγμα) και κλιματολογικές συνθήκες, που ευνοούν την ποιοτική παραγωγή προϊόντων για τη διαμόρφωση μιας ισχυρής παραγωγικής βάσης, την εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού και την αξιοποίησή του συνδυαστικά με τον (αγρο)τουρισμό, καθιστώντας την μια εν δυνάμει ανθεκτική στις διαταραχές οικονομία (ΠΠΑ 2021–2025). Λόγω των ως άνω, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της Περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 5,2% του ΑΕΠ της Χώρας, συμμετέχοντας με ισόποσο μερίδιο στη δημιουργία Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) ενώ το εν λόγω ποσοστό κυμαίνεται διαχρονικά στο 5% (έτη 2013–2020). Συγκεκριμένα, οι Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ) συμμετέχουν στο ΑΕΠ της Χώρας ως εξής: Από την ΠΕ Λάρισας προέρχεται το 2,3%, από την ΠΕ Μαγνησίας το 1,4%, από την ΠΕ Τρικάλων το 0,8% και από την ΠΕ Καρδίτσας το 0,7% (ΕΛΣΤΑΤ, 2022). Στον Πρωτογενή Τομέα, η Θεσσαλία έχει τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην εγχώρια ΑΠΑ και ο αγροτικός κλάδος διατηρεί την ισχύ του στην περιφερειακή οικονομία. Ο διευρυμένος κλάδος που περιλαμβάνει το χονδρικό και λιανικό

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

εμπόριο, τη μεταφορά και αποθήκευση, τα καταλύματα και την εστίαση, καθώς και ο κλάδος της δημόσιας διοίκησης και άμυνας, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής μέριμνας αποτελούν συνολικά το 47% της ΑΠΑ της Θεσσαλίας. Παρότι είναι μια περιοχή κατεξοχήν απασχολούμενη στον Πρωτογενή Τομέα, έχει στραφεί περισσότερο στις υπηρεσίες του Τριτογενούς, ως σημάδι αστικοποίησης των αγροτικών περιοχών (ΠΑΑ 2014–2022). Συνεπώς, η καταστροφή των ως άνω μεγεθών ως δυνατών σημείων έχει πολλαπλασιαστικές συνέπειες, όχι μόνο στο τοπικό, αλλά και στο εθνικό επίπεδο.

Εντούτοις και παρόλο που οι ΟΤΑ έχουν ειδικό βάρος στη φροντίδα των οικείων υποθέσεων, στον κοινωνικό διάλογο, που έχει ήδη ξεκινήσει για την ανασύνταξη των δυνάμεων της πληγείσας περιοχής, ο ρόλος της υπό μελέτη Περιφέρειας, ως θεσμού και ως εδαφικής ενότητας, στην καλύτερη περίπτωση υποβαθμίζεται και στη χειρότερη δεν εξετάζεται καθόλου. Παρά ταύτα, ο τρόπος οργάνωσης τόσο της τοπικής διοίκησης όσο και του παραγωγικού συστήματος, με το οποίο δια-και-συμπλέκεται, καθορίζει τα επίπεδα ασφάλειας, τη συμπεριφορά της παραγωγικότητας και, επομένως, της διαδικασίας της οικονομικής ανάπτυξης.

Η κεντρική θέση αυτής της εργασίας είναι ότι η ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας απειλείται, επιβραδύνεται ή διακόπτεται εξαιτίας του προβληματικού πλαισίου διαχείρισης. Στόχος είναι η ανάδειξη του κατάλληλου παραδείγματος διοίκησης, αφενός, της καταστροφής, αφετέρου, της αναπτυξιακής διαδικασίας, αντιπροσωπευτικού της χωρο-εδαφικής φυσιογνωμίας της και με μακροπρόθεσμη προοπτική. Στο δεύτερο μέρος αναλύεται το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης και προσφέρεται η μοντελοποίηση στην περίπτωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Στο τρίτο μέρος ακολουθεί η εμπειρική διερεύνηση του μοντέλου, αξιοποιώντας τα διαθέσιμα δεδομένα στο χωρικό της επίπεδο για το έτος 2022 υπό τη μέθοδο της παλινδρόμησης. Τέλος, στο τέταρτο μέρος παρατίθενται τα συμπεράσματα της εργασίας.

Η Εδαφική Διάσταση της Ανάπτυξης, η Διαδικασία της Διαπραγμάτευσης ως Μεθοδολογία Τοπικής Διαχείρισης και Μοντελοποίηση στην Περίπτωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Η Εδαφική Διάσταση της Ανάπτυξης

Στο πλαίσιο άσκησης της περιφερειακής πολιτικής στις χώρες της συνοχής, η ΕΕ συστήνει στα κράτη–μέλη να υιοθετήσουν το πρότυπο της εδαφικής ανάπτυξης ως το μοντέλο στο οποίο να βασίζεται η τρέχουσα εθνική οικονομική τους ανάπτυξη. Η εδαφική προσέγγιση ως στόχος της ΠΣ αναφέρεται στη διαχείριση των πόρων μιας οριοθετημένης περιοχής ως επικράτειας, που παρουσιάζει καθυστέρηση λόγω των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων (εφεξής, εδαφική περιοχή). Η εδαφική περιοχή έγκειται στο τοπικό επίπεδο και τα όριά της συμπίπτουν με τα διοικητικά όρια (Faludi, 2012, 2013· CEC, 2023). Στο εδαφικό μοντέλο πρωταγωνιστούν οι περιφερειακές και οι τοπικές διοικήσεις, οι οποίες από τη δεκαετία του 1990 εξελίσσονται σε κύριους παίκτες της διαδικασίας. Διαθέτουν δύο σημαντικά στοιχεία, που τις επιτρέπουν να φέρνουν μοναδική προστιθέμενη αξία στο τραπέζι της εδαφικής συνεργασίας. Το πρώτο είναι η έννοια της εγγύτητας, καθώς μειώνουν την απόσταση μεταξύ ατόμων και χώρου, ατόμων και αγοράς, ατόμων και Κράτους. Το δεύτερο είναι η τεχνογνωσία στη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων καθώς είναι οι καλύτεροι γνώστες της δικής τους κατάστασης και κανένας τρίτος δεν μπορεί να υποκαταστήσει τη σχέση τους με το έδαφος ως χώρο

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

δραστηριοτήτων, που τους δίνει το προβάδισμα της γνώσης (μετενέργεια των δεσμών εγγύτητας). Συνεπώς, διαμεσολαβούν για την πρόληψη των συγκρούσεων και την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα συνεργασίας, συντονίζουν διαδικασίες, μεταφέρουν τοπικά το περιεχόμενο των αποφάσεων μέσω της διακυβέρνησης, παραδίδουν υπηρεσίες και έργα στις τοπικές κοινωνίες, διαχειρίζονται εθνικούς και κοινοτικούς πόρους και κεφαλαιοποιούν / επανεπενδύουν χωρο-εδαφικά μέρος των ωφελειών, διαφοροποιώντας τις οικονομίες των περιοχών (CEC, 2008).

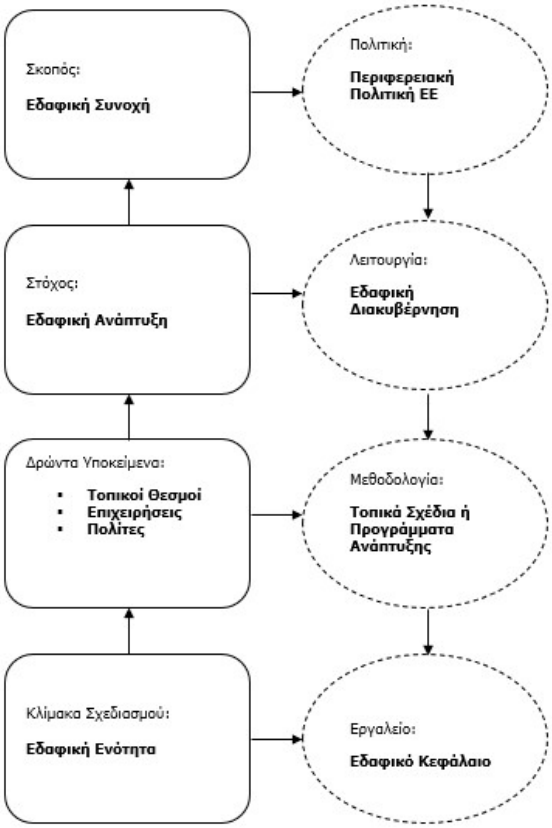

Σχήμα 1. Τα συστατικά στοιχεία της Εδαφικής Συνοχής. Πηγή: Προσαρμογή από τα Faludi, 2012 και 2013.

Ο ρόλος των τοπικών και των περιφερειακών διοικήσεων είναι σημαντικός για τον εξής λόγο: Η εδαφιοποίηση της ανάπτυξης και ο προσδιορισμός της εδαφικότητας μιας περιοχής δεν μπορούν να λογιστούν χωρίς να ληφθεί υπ' όψιν το εγγενές δυναμικό της, δηλαδή, οι εδαφικοί πόροι ως σύνολο του εδαφικού κεφαλαίου της περιοχής αυτής [φυσικοί πόροι, γεωγραφική θέση, δομές (υποδομή, ανωδομή), εργατικό δυναμικό, αναλογία τομέων παραγωγής, γνώση και καινοτομία, δίκτυα (φυσικά, ψηφιακά, συστάδες επιχειρήσεων), επιχειρηματικότητα και ανταγωνιστικότητα]. Για κάθε μία είναι συγκεκριμένο και μοναδικό, διαφέρει από εκείνο άλλων μονάδων και καθορίζεται από τους παράγοντες, που αλληλεπιδρούν στα όρια της επικράτειάς της. Η αξιοποίησή του προϋποθέτει την κατάλληλη οργάνωση του τοπικού πληθυσμού για την ενδογενή διαχείριση του αναπτυξιακού του προβλήματος, που βρίσκεται υπό τον πλήρη έλεγχό του. Ως εκ τούτου, προϋποθέτει μια πολιτική ρύθμιση πίσω από τη διαδικασία στο τοπικό και στο περιφερειακό επίπεδο (OECD, 2001, 2007).

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Η ΕΕ παρέχει μια σειρά από κατευθυντήριες γραμμές, που περιλαμβάνουν οδηγίες, συστάσεις, μεθοδολογίες και εργαλεία για την αντιστοίχιση των αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ με τις ευρωπαϊκές εδαφικές πολιτικές, ώστε να ισχυροποιηθεί η θέση τους και η διαχειριστική τους επάρκεια στο πλαίσιο εφαρμογής του εδαφικού προτύπου (ESPON, 2018· Nowak et al., 2021· Spiliopoulos & Petropoulos, 2022). Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες απολαμβάνουν ισχυρή διοικητική αυτοτέλεια και οικονομική αυτονομία, και ως εκ τούτου, μπορούν να επιτελούν απρόσκοπτα το ρόλο τους. Στην Ελλάδα συναντούν εμπόδια και προκλήσεις (Ασπρίδης κ.ά., 2023) με αποτέλεσμα να μην συμμετέχουν επαρκώς ούτε στον ίδιο τον προγραμματισμό τους (ΙΤΑ & ΚΕΔΕ, 2019). Το τελευταίο αποτελεί και το αντικείμενο της εργασίας με περιοχή μελέτης την Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Η Διαδικασία της Διαπραγμάτευσης ως Μεθοδολογία Τοπικής Διαχείρισης

Η διαπραγμάτευση αποτέλεσε τον πυρήνα της τριμερούς συνεργασίας ή τριαδικής διαβούλευσης ή διαδικασίας συναπόφασης μεταξύ τοπικών κοινωνιών, ανθρώπων και ευρωπαϊκών οργάνων με αφετηρία τις στρατηγικές για την αγροτική οικονομία και ανάπτυξη. Γρήγορα, η τριπολική προσέγγιση της τοπικής διαχείρισης επεκτάθηκε στο σύνολο της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ ως μεθοδολογία ενδογενούς ανάπτυξης με στόχο την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η μεθοδολογία αποτελεί το κατεξοχήν υπόδειγμα διαβούλευσης, που αξιοποιεί η ΕΕ για την προώθηση του κοινοτικού διαλόγου. Σκοπός είναι η όσο το δυνατόν καταπολέμηση της αδικίας στη διανομή των ευκαιριών ανάπτυξης στα άτομα και τις περιφέρειες μέσω των αποτελεσματικών διαπραγματευτικών συμφωνιών (Μπαρμπαρούση, 2022a, 2023).

Ειδικότερα, ορίζεται ως η διαδικασία που έχει ως αντικείμενο την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με μια ανταλλαγή ή για την πραγματοποίηση ενός κοινού συμφέροντος, όταν προβλέπεται σύγκρουση συμφερόντων. Επιπλέον, ως ιδιότητα μπορεί να μεταβιβάζεται από έναν διαπραγματευτή, όπως τα μέλη των τοπικών και των περιφερειακών κοινωνιών, προς μια θεσμική οντότητα, όπως οι αποκεντρωμένοι φορείς αποφάσεων, οι οποίοι ενεργούν για λογαριασμό των πρώτων με βάση κεκτημένες πολιτισμικές αξίες. Τα κύρια συστατικά στοιχεία της είναι τα μερίδια και η χρησιμότητα, από τα οποία σχηματίζεται ο βαθμός αξιοκρατίας για τους διαπραγματευόμενους. Βασική ιδέα του τριαδικού υποδείγματος είναι ότι το σύνολο των μεριδίων της διαπραγματευτικής πίτας (δημόσιοι χρηματοδοτικοί πόροι και ενδογενείς πόροι) μπορεί να κατανεμηθεί δίκαια ανάμεσα στις περιοχές, προκειμένου να καταπολεμηθεί το περιφερειακό πρόβλημα, που είναι πρόβλημα ανισότητας στο εισόδημα των ατόμων και των περιοχών. Οι περιοχές–στόχοι, οι οποίες φέρουν την κοινωνική ιδιότητα (δηλαδή, συσπειρώνονται γύρω από το συλλογικό συμφέρον), μπορούν να λάβουν τις άριστες ως κοινωνικά επιθυμητές συλλογικές αποφάσεις για τη διαχείριση των πόρων και τη χάραξη των κατάλληλων πολιτικών που αφορούν την ανάπτυξή τους, αντιπροσωπεύοντας μια ενδιάμεση λύση των τοπικών κοινωνιών, ανάμεσα στις επιλογές της αγοράς και των κρατικών/υπερεθνικών θεσμών, αρκεί να μετέχουν στη διαβούλευση με δικαίωμα απόφασης. Με αναγωγή στα δεδομένα της εδαφικής ανάπτυξης, τα επίπεδα της διαπραγμάτευσης μεταξύ των παικτών απεικονίζονται ως κάτωθι:

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

ΕΠΙΠΕΔΑ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ

α) Μεταξύ των τοπικών δρώντων: • Κάτοικοι • Τοπικά κινήματα / lobbies	→	β) Μεταξύ των τοπικών δρώντων με τους θεσμούς και τις επιχειρήσεις: • ΕΕ (Όργανα, Ταμεία) • Κράτος • Περιφερειακές Υπηρεσίες • Τοπικές Αρχές • Επιχειρήσεις	
Οικονομικό	Κινητοποίηση εδαφικού κεφαλαίου περιφέρειας →	Μικρο–περιβάλλον	Μεγιστοποίηση ωφελειών από τη σύνδεση πόρων, δρώντων και δράσεων
Θεσμικό	Αυτορρύθμιση των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων στους αποκεντρωμένους φορείς απόφασης →	Μακρο–περιβάλλον	Η αντιστοίχιση συνδέεται με το σχεδιασμό και την εκτέλεση των συμβατών περιφερειακών πολιτικών

Σχήμα 2. Παράλληλα επίπεδα εδαφικής διαπραγμάτευσης. Πηγή: Προσαρμογή από τα Μπαρμπαρούση, 2022a και 2023.

Εν κατακλείδι, στη διαδικασία της ενδογενούς ανάπτυξης ως στόχου πολιτικής ολοκλήρωσης λαμβάνουν μέρος όλοι οι τοπικοί πόροι μιας περιοχής, δηλαδή, το φυσικό, το οικονομικό και το ανθρώπινο–κοινωνικό–διανοητικό κεφάλαιο. Οι πόροι διασυνδέονται με ένα σύστημα τοπικής συνοχής (ταυτότητα και συνείδηση του χώρου), που διαμορφώθηκε από τις κοινωνικές σχέσεις των συμφερόντων των μελών των τοπικών κοινωνιών, που βρίσκονται σε αυτή με το πέρασμα του χρόνου. Ο βαθμός της συνοχής καθορίζει το επίπεδο και την ταχύτητα ενεργοποίησης και κινητοποίησης των πόρων, οι οποίοι μια δεδομένη χρονική στιγμή συνδυάζονται μεταξύ τους μέσω των λειτουργικών διαδικασιών στα όρια της κάθε μιας με σκοπό την ολοκληρωμένη ανάπτυξή της (Vázquez–Barquero, 2010).

Το Ενδογενές Μοντέλο της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης στην Περίπτωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Το ενδογενές μοντέλο της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης, αποτελεί ένα εναλλακτικό υπόδειγμα γενικής ισορροπίας και προέρχεται από τη μείξη της διαδικασίας διαπραγμάτευσης με την περιφερειακή ανάπτυξη, ενώ εκτείνεται και στην εδαφική κλίμακα σχεδιασμού (όπως αναλύθηκε στις προηγούμενες ενότητες). Στο υπόδειγμα βασική μονάδα οργάνωσης είναι η Περιφέρεια Εδαφικής Διαπραγμάτευσης

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

ή Επιδιαιτησίας (Μπαρμπαρούση, 2022a). Το μοντέλο εξηγεί, ότι η περιφερειακή ανάπτυξη απειλείται, επιβραδύνεται ή διακόπτεται εξαιτίας του προβληματικού πλαισίου διαχείρισης των πόρων και αντιστοίχισης των πόρων με τους δρώντες, τις κατάλληλες δράσεις και τις συμβατές πολιτικές, διότι ο ρόλος της περιφέρειας, που θα συντόνιζε στο πεδίο τη διαδικασία, απουσιάζει. Αντιθέτως, κατά το υπόδειγμα, η παρέμβαση της ισχυρής διαπραγματευτικά περιφέρειας, που επιδιαιτητεύει τη διαδικασία ανάπτυξης στην κλίμακα του σχεδιασμού της, διορθώνει τις περιφερειακές ανισορροπίες, εξισορροπώντας στο έδαφος ως χώρο των δραστηριοτήτων της τους πόρους με τους δρώντες και τις δράσεις, προάγοντας μακροπρόθεσμα τη συνοχή ως στόχο πολιτικής.

Η πρώτη βασική προϋπόθεση της μεθοδολογίας είναι, ότι τα μέλη της τοπικής κοινωνίας θα συνεργαστούν για να λάβουν τις βέλτιστες εκείνες αναπτυξιακές αποφάσεις για την περιφέρεια, που μεγιστοποιούν την απόδοση των πόρων, την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών, την ωφέλεια και τη χρησιμότητα των παικτών από τη διαπραγμάτευση (αξιοκρατία). Η δεύτερη βασική προϋπόθεση, στο επόμενο επίπεδο αφαίρεσης, είναι, ότι η ίδια διαθέτει την απαραίτητη διαπραγματευτική δύναμη για να αποφασίσει την κατάλληλη για τη φυσιογνωμία της στρατηγική, την οποία θα ακολουθήσει προκειμένου να οδηγηθεί στη μεγιστοποίηση των ωφελειών από τη σύνδεση των πόρων με τους δρώντες, τις δράσεις και τις πολιτικές. Η διαπραγματευτική δύναμη αντλείται από τέσσερις (4) πηγές: i) Από το εδαφικό κεφάλαιο και ii) το έμψυχο δυναμικό της περιοχής, iii) από τη διαδικασία διαπραγμάτευσης καθεαυτή και iv) από την εδαφική διακυβέρνηση των τοπικών υποθέσεων. Ο συνδυασμός των δυνάμεων στο μικρο–περιβάλλον οδηγεί στη μεγιστοποίηση των ωφελειών από τη σύνδεση πόρων, δρώντων και δράσεων. Στο μακρο–περιβάλλον, η αντιστοίχιση συνδέεται με τη χάραξη της εξειδικευμένης κατά περίπτωση (ανά ΠΕ) στρατηγικής και τις συμβατές πολιτικές. Με αναγωγή στα δεδομένα της υπό μελέτη περιοχής, η μηχανική δομή του μοντέλου και η αρχιτεκτονική δομή της διαδικασίας απεικονίζονται σχηματικά στα παρακάτω διαδοχικά Σχήματα (3 και 4).

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

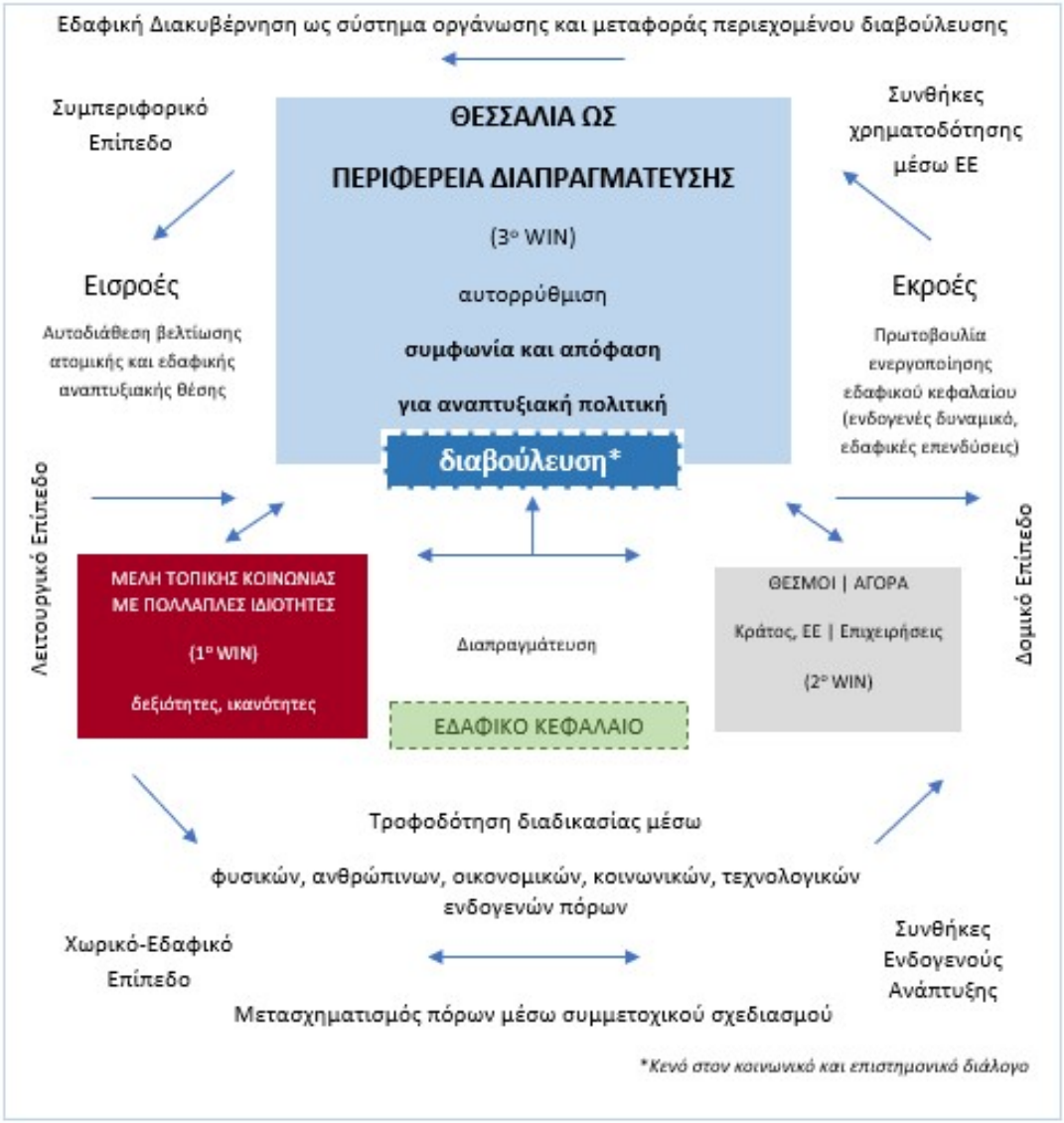

Σχήμα 3. Μηχανική δομή μοντέλου εδαφικής διαπραγμάτευσης για την ανάπτυξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Πηγή: Προσαρμογή από τα Μπαρμπαρούση, 2022a, 2022b, 2023, 2024 και το Παπαδημητρίου & Μπαρμπαρούση, 2024.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Σχήμα 4. Αρχιτεκτονική δομή της διαδικασίας εδαφικής διαπραγμάτευσης για την ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Πηγή: Προσαρμογή από το Παπαδημητρίου & Μπαρμπαρούση, 2024.

Ειδικότερα, το μοντέλο της εδαφικής διαπραγμάτευσης ή επιδιαιτησίας που προτείνεται για την ανασυγκρότηση και ανάπτυξη της Περιφέρειας Θεσσαλίας υλοποιείται σε τέσσερα (4) βήματα[1]:

1) Από τη βάση προς την κορυφή στρατηγικός σχεδιασμός με ρύθμιση της διαδικασίας από την ίδια την Περιφέρεια (περιφερειακή αυτορρύθμιση).
2) Ενεργοποίηση γνωστικού υποστρώματος. Το γνωστικό υπόστρωμα περιλαμβάνει το σύστημα αξιών της Περιφέρειας Θεσσαλίας (ευαισθητοποίηση των δρώντων για συμμετοχή στη διαβούλευση και στο σχεδιασμό) και την κινητοποίηση των εδαφικών πόρων.
3) Λειτουργία μηχανισμού υποστήριξης: Δράση Ομάδας Ψυχολογίας ή Εμψύχωσης.
4) Σχηματισμός κεντρικού θέματος μάρκετινγκ, δημιουργία δικτύου περιφερειακού εδαφικού προϊόντος και τοποθέτηση στη διεθνή αγορά.

[1] Ανάμειξη των τεσσάρων (4) βημάτων του υποδείγματος τοπικής ανάπτυξης win–win–win (Παπακωνσταντινίδης, 2007) με τα οκτώ (8) στάδια της μεθοδολογίας Community–led Local Development (CLLD) (CEC, 2018).

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Στο Σχήμα 5 φαίνεται το ποσοστό του μεριδίου, με το οποίο συμμετέχει ο κάθε ένας από τους τρεις παίκτες (Περιφέρεια ως θεσμός, μέλη τοπικής κοινωνίας, υπερκείμενα θεσμικά όργανα και τοπικές επιχειρήσεις) σε κάθε βήμα του στρατηγικού παιγνίου εδαφικής διαπραγμάτευσης.

Στάδια Διαπραγμάτευσης / **Λήπτης Απόφασης & Μερίδια Διαπραγμάτευσης**	**(1) Από τη βάση προς την κορυφή σχεδιασμός**	**(2) Ενεργοποίηση τοπικού συστήματος αξιών (συμμετοχικότητα) και κινητοποίηση εδαφικών πόρων**	**(3) Μηχανισμός υποστήριξης**	**(4) Δημιουργία εδαφικού περιφερειακού προϊόντος**
Θεσσαλία ως Περιφέρεια Διαπραγμάτευσης ή Επιδιαιτησίας (50%)	Περιφερειακή ρύθμιση διαδικασίας Σύσταση Ομάδων Περιφερειακής Δράσης Προετοιμασία φακέλου με τον Σχεδιαστή Περιφερειακής Ανάπτυξης Υλικοτεχνική υποδομή	Εδαφική δυναμικότητα, παράδοση, ήθη – έθιμα, σύστημα οργάνωσης, κώδικας επικοινωνίας (2)	Σύσταση Ομάδας Εμψύχωσης (3)	Κεντρικό θέμα μάρκετινγκ (flag theme)
Μέλη Τοπικής Κοινωνίας (40%)		Δεξιότητες, ικανότητες (2)		
Θεσμοί (Κράτος, ΕΕ) Αγορά (Επιχειρήσεις) (10%)		Έξυπνη εξειδίκευση ανθρώπινου δυναμικού (2)		Σύσταση δικτύου

Σχήμα 5. Στάδια εδαφικής διαπραγμάτευσης και μερίδια παικτών (%). Πηγή: Προσαρμογή από τα Μπαρμπαρούση, 2022a, 2022b, 2023, 2024 και το Παπαδημητρίου & Μπαρμπαρούση, 2024.

Παρακάτω δίδονται αναλυτικά οι ρόλοι τους ως δρώντων υποκειμένων και φορέων απόφασης στη διαδικασία, από το αρχικό στάδιο της αυτορρύθμισης των λειτουργιών μέχρι το τελευταίο στάδιο της εξουσιοδότησης για υλοποίηση της αναπτυξιακής αποστολής.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Ενέργεια	Ρύθμιση	Διανομή / Εκτέλεση	Αποδοχή	Συνεργασία	Εξουσιοδότηση
Στάδια (που αντιστοιχούν)	(1) (2) (3) (4)	(1) (2) (3) (4)	(1) (2) (3) (4)	(1) (2) (3) (4)	(1) (2) (3) (4)
Ρόλος Περιφερειακής Αρχής Θεσσαλίας	Η περιφερειακή διοίκηση οργανώνει τον κανονιστικό και ρυθμιστικό ρόλο της. Αρχίζει να εμπλέκεται σε σχεδιαστικό επίπεδο στις δραστηριότητες λήψης αποφάσεων ή τοποθέτησης.	Η περιφερειακή διοίκηση οργανώνει τον κανονιστικό και ρυθμιστικό ρόλο της, αλλά μπορεί επίσης να διανείμει ή να εκτελέσει ορισμένες δραστηριότητες της διαδικασίας λήψης αποφάσεων ή τοποθέτησης.	Η περιφερειακή διοίκηση είναι δεκτική στην καινοτομία και στις νέες ιδέες. Αρχίζει να αναθέτει σημαντικό μέρος του ελέγχου. Επιτρέπει ή ηγείται δοκιμών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ή τοποθέτησης.	Η περιφερειακή διοίκηση συνεργάζεται με κοινωνικούς εταίρους για τη βελτίωση των θέσεων. Κτίζει μακροχρόνιες σχέσεις, ενθαρρύνοντας την καινοτομία και επιτρέποντας τη δράση τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ή τοποθέτησης.	Η περιφερειακή διοίκηση μεταβιβάζει μέρος της μη κανονιστικής ευθύνης στους κοινωνικούς εταίρους. Είναι ικανός, χρηματοδότης και υποστηρικτής φορέας της διαδικασίας λήψης αποφάσεων ή τοποθέτησης.
Ρόλος Τοπικής Κοινωνίας / ΠΕ **(Μέλη: Γραφειοκράτες Εργοδότες Εργαζόμενοι)**	Οι κάτοικοι και όσοι είναι ταυτόχρονα γραφειοκράτες και οι επιχειρήσεις δεν είναι παθητικοί φορείς αποφάσεων και έχουν επίγνωση και κίνητρο να βελτιώσουν την εδαφική περιοχή.	Οι κάτοικοι και όσοι είναι ταυτόχρονα γραφειοκράτες και οι επιχειρήσεις δεν είναι παθητικοί φορείς αποφάσεων, αλλά συμμετέχουν στις δραστηριότητες λήψης αποφάσεων ή τοποθέτησης υπό την ηγεσία της περιφέρειας επιδιαιτησίας.	Οι κάτοικοι και όσοι είναι ταυτόχρονα γραφειοκράτες και οι επιχειρήσεις εμπλέκονται και συνεισφέρουν στις δραστηριότητες λήψης αποφάσεων ή τοποθέτησης.	Οι κάτοικοι και όσοι είναι ταυτόχρονα γραφειοκράτες και οι επιχειρήσεις γίνονται κύριοι συντελεστές υπό την ισχυρή ηγεσία της περιφέρειας επιδιαιτησίας.	Οι κοινωνικές και γραφειοκρατικές ομάδες και οι επιχειρήσεις ηγούνται του αναπτυξιακού οράματος και είναι οι λήπτες και οι αποδέκτες των αποφάσεων σχεδιασμού και τοποθέτησης.

Σχήμα 6. Ρόλοι των ληπτών αποφάσεων κατά το παίγνιο εδαφικής διαπραγμάτευσης ή επιδιαιτησίας. Πηγή: Προσαρμογή από τα Μπαρμπαρούση, 2022a, 2022b, 2023, 2024 και το Παπαδημητρίου & Μπαρμπαρούση, 2024.

Συμπυκνωμένα, η Περιφέρεια ως θεσμική οντότητα και χωρο–εδαφική ενότητα εκκινεί τους ίδιους πόρους, οργανώνει και αυτορρυθμίζει τις οικονομικές δραστηριότητες στα όρια της δικαιοδοσίας της και έπειτα διατηρεί και κεφαλαιοποιεί εντός του συστήματος τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα ως οφέλη που προκύπτουν, μετατρέποντας την εν λόγω διαδικασία ως το στρατηγικό της πλεονέκτημα. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη η ύπαρξη μιας θεσμικής – πολιτικής αρχής, που προΐσταται της

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024

διαδικασίας πίσω από τη ρύθμιση των λειτουργιών και εγγυάται την αυτονομία του τοπικού συστήματος ανάπτυξης. Επομένως, για να μπορεί να προΐσταται και να επιδιαιτητεύει τη διαδικασία ανάπτυξης που την αφορά, είναι αναγκαίο να διαθέτει αυξημένη διαπραγματευτική δύναμη, ώστε να επιλέξει κατά τη φάση της διαβούλευσης με τα κρατικά και τα ευρωπαϊκά όργανα την κατάλληλη στρατηγική που θα ακολουθήσει. Την δύναμη αυτή αντλεί από το σύνολο των εδαφικών πόρων της, το οποίο προσδιορίζει το επίπεδο της αναπτυξιακής δυναμικότητάς της (Camagni, 2008˙ Jona, 2015). Ειδικότερα, το έμψυχο δυναμικό (ανθρώπινο κεφάλαιο), ως σύνολο των εξουσιοδοτημένων δρώντων και κινητοποιητών των πόρων, φέρει το δικαίωμα να έχει στην κατοχή του και να διαχειρίζεται το εδαφικό κεφάλαιο της περιοχής, το οποίο απέκτησε στο χρόνο ως φυσικός κληρονόμος (Torre, 2008). Η διαπραγμάτευση είναι η μέθοδος συνεργασίας που προσδιορίζει τους ρόλους των παικτών. Αφενός, προσδιορίζει το ρόλο της Περιφέρειας Θεσσαλίας στη διαδικασία της ανασυγκρότησής της, αφετέρου, υποδεικνύει την ιδανική συμφωνία, στην οποία καταλήγουν τα μέλη της τοπικής κοινωνίας ως τοπικοί διαχειριστές για τον περιφερειακό σχεδιασμό κατά τη φάση της διαβούλευσης με τους προαναφερόμενους τρίτους. Το περιεχόμενο των αναπτυξιακών αποφάσεων μετασχηματίζεται στην εξειδικευμένη στρατηγική τοποθέτησης του προϊόντος στη διεθνή αγορά ενώ το αποτέλεσμα (ως τυχόν πλεόνασμα) ρυθμίζεται, μεταφέρεται και κεφαλαιοποιείται χωρο–εδαφικά, εντός της περιοχής, με την άσκηση της εδαφικής διακυβέρνησης (Janin Rivolin et al., 2014).

Μεθοδολογία της Έρευνας

Υπόθεση της Έρευνας

Το κεφάλαιο αποκαλύπτει το εγγενές δυναμικό ενός συστήματος, που είναι διαθέσιμο για αλλαγή καθώς αυτό το δυναμικό καθορίζει το εύρος των πιθανών μελλοντικών επιλογών (Holling, 2001). Αναφορικά με την περιφερειακή ανάπτυξη στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, ο τρόπος διαχείρισης του αναπτυξιακού φαινομένου προϋποθέτει αλλαγές στα δομικά χαρακτηριστικά του εδαφικού συστήματος υποδοχής, εν προκειμένω στο εδαφικό κεφάλαιο της υπό μελέτη Περιφέρειας ως χωρικής οντότητας. Συνεπώς, η υπόθεση είναι ότι τα περιουσιακά στοιχεία του συσχετίζονται με την πληροφοριακή και διαχειριστική της επάρκεια να αποφασίζει μόνη της για την ανάπτυξή της. Η προϋπόθεση είναι ότι οι τοπικοί δρώντες ως φυσικοί κληρονόμοι των περιουσιακών στοιχείων, κινητοποιητές των ιδιότυπων πόρων, κατάλληλοι σχεδιαστές πολιτικής και λήπτες αποφάσεων για τα δικά τους αναπτυξιακά προβλήματα, θα συνεργαστούν για να λάβουν τις βέλτιστες εκείνες αποφάσεις για την περιοχή τους, που μεγιστοποιούν την απόδοση των πόρων, την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών, την ωφέλεια, τη χρησιμότητα και τα μερίδια απολαβών τους από το διανεμόμενο προϊόν μέσω της διαβούλευσης.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

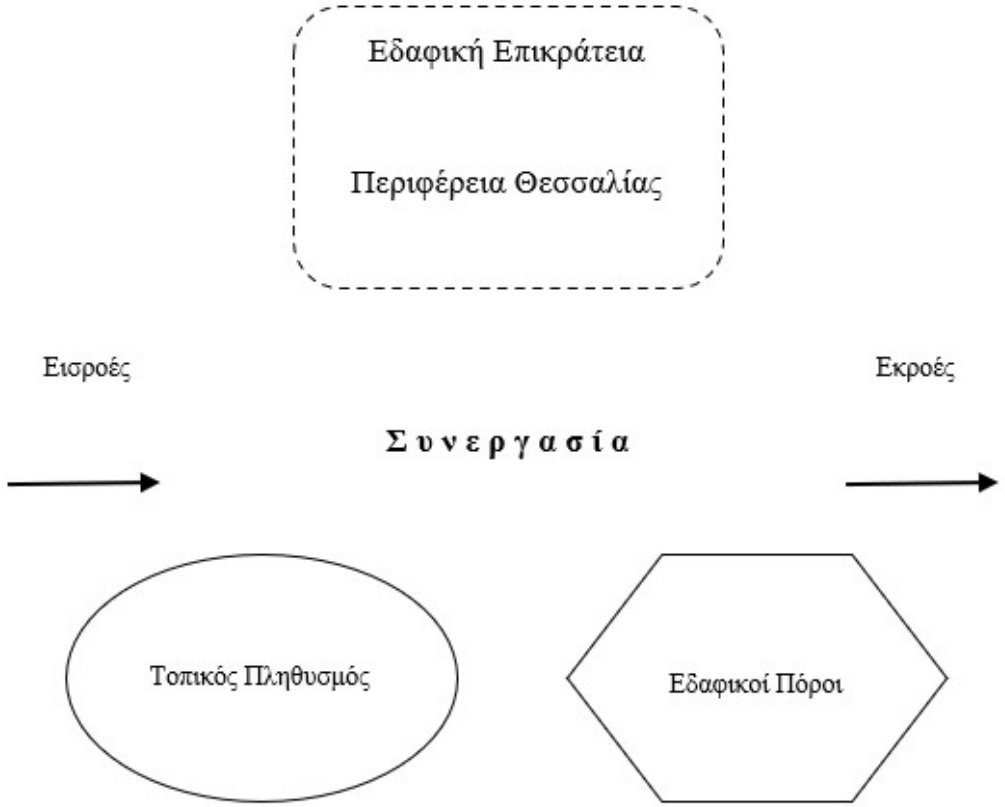

Σχήμα 7. Πληροφοριακή δομή μοντέλου εργασίας. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Ερευνητική Μέθοδος

Για την ανάλυση των δομικών περιουσιακών στοιχείων στο περιφερειακό πλαίσιο ερευνάται ένα σύνολο επιλεγμένων δεδομένων αρχικά στο εθνικό επίπεδο και έπειτα η διερεύνηση επικεντρώνεται στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. Για την ταξινόμηση των περιφερειών ακολουθείται η εδαφική προσέγγιση NUTS II (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat), ως βασικής μονάδας χωρικής διάστασης, η οποία για την Ελλάδα αντιπροσωπεύει διοικητικά το επίπεδο Περιφέρειας και κάτω. Το NUTS 2 καταγράφει βασικές περιοχές για την εφαρμογή περιφερειακών πολιτικών (Beliaeva et al., 2023). Επομένως, το εδαφικό κεφάλαιο, το οποίο είναι ένα εργαλείο ανάπτυξης που εκφράζει ρητά μια πολιτική στόχευση (OECD, 2001), ανταποκρίνεται καλύτερα στο περιφερειακό επίπεδο. Στη μελέτη αυτή χρησιμοποιείται το επίπεδο ταξινόμησης NUTS 2, διότι επιτρέπει την πραγματοποίηση λεπτότερων συγκρίσεων. Ο αριθμός των Περιφερειών που περιλαμβάνει είναι ίσος με 13 και τα δεδομένα έχουν αντληθεί από την Περιφερειακή Βάση Δεδομένων της Eurostat. Το εδαφικό κεφάλαιο εξετάζεται για το έτος 2022, υποθέτοντας ότι τα δομικά περιουσιακά στοιχεία του συσχετίζονται θετικά με τις εδαφικές επιδόσεις, που συσχετίζονται με το επίπεδο συνεργασίας μεταξύ των τοπικών διαχειριστών, που επηρεάζεται από το βαθμό εμπιστοσύνης ανάμεσά τους.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024

Έλεγχος της Υπόθεσης της Έρευνας

Η μελέτη βασίστηκε σε υπάρχουσες προσεγγίσεις και στη διαθεσιμότητα εμπειρικών δεδομένων. Για τον έλεγχο της υπόθεσης, χρησιμοποιήθηκαν 17 μεταβλητές που περιγράφουν διαφορετικές πτυχές των περιουσιακών στοιχείων του εδαφικού κεφαλαίου, αρχικά, σε επίπεδο Χώρας. Οι μεταβλητές αυτές συνιστούν το ελάχιστο κοινό περιεχόμενο των εργασιών των κυριότερων εκπροσώπων της βιβλιογραφίας (καθώς δεν υπάρχει μια κοινά αποδεκτή φόρμουλα υπολογισμού) και ομαδοποιούνται κατά τρεις τύπους κεφαλαίου. Οι τύποι είναι: Το ανθρώπινο κεφάλαιο (human capital – HC), καθώς δείχνει την ικανότητα των δρώντων υποκειμένων να διαχειρίζονται το απόθεμα πόρων που διαθέτει η περιοχή τους (Fratesi & Perucca, 2018). Το οικονομικό κεφάλαιο (economic capital – EC), καθώς δείχνει την ικανότητα δημιουργίας οικονομικής δραστηριότητας, που τροφοδοτεί την περιφερειακή οικονομία. Το ανανεώσιμο κεφάλαιο (renewal capital – RC), καθώς δείχνει την ικανότητα δημιουργίας γνώσης, εκμετάλλευσης και καινοτόμου μετασχηματισμού της γνώσης σε αγαθά (Ståhle et al., 2015).

Ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποιήθηκαν οι εδαφικές επενδύσεις, καθώς συνδέονται στενά με την περιφερειακή ευημερία. Η ευημερία συνδέεται με την πληροφοριακή και τη διαχειριστική επάρκεια της περιοχής να αποφασίζει για την ανάπτυξή της με βάση τα στοιχεία εκείνα της εδαφικής φυσιογνωμίας της, που είναι γνωστά (Peiró–Palomino, 2016). Προτεραιότητα δόθηκε στη συσχέτισή τους με τον πληθυσμό και το μέγεθος της περιφερειακής οικονομίας. Λόγω των περιορισμών της διαθεσιμότητας των παρατηρήσεων, χρησιμοποιήθηκαν τα δεδομένα του 2022. Εξετάστηκαν διαφορετικής μορφής δεδομένα, τα οποία αρχικά ομαλοποιήθηκαν, υπεβλήθησαν σε κανονικοποίηση και λογαρίθμηση, προκειμένου να επιτευχθεί μια κανονική κατανομή. Το σύνολο των δεικτών σταθμίστηκε, επειδή οι διαφορετικοί επιμέρους δείκτες καθορίζουν το εδαφικό κεφάλαιο με διαφορετική βαρύτητα.

Μετά την επεξεργασία των δεδομένων, ακολούθησε έλεγχος καταλληλόλητας Kaiser–Meyer–Olkin (KMO), όπου $MO_j = \frac{\sum_{i\neq j} r_{ij}^2}{\sum_{i\neq j} r_{ij}^2 + \sum_{i\neq j} u}$, με αποδεκτές τιμές αναφοράς $\leq 0{,}5$. Οι συντελεστές που έμειναν στο μοντέλο ελέγχθηκαν ως προς το πόσο καλά μπορεί να περιγραφεί η σχέση τους με τις εδαφικές επενδύσεις με τη χρήση των συντελεστών συσχέτισης Spearman, $\rho = \frac{\sum_i (xi-\bar{x})(yi-\bar{y})}{\sqrt{\sum_i (xi-\bar{x})^2 \sum_i (yi-\bar{y})^2}}$, και Pearson, $\rho X,Y = corr(X, Y) = \frac{cov(X,Y)}{\sigma X \sigma Y} = \frac{E\,[(X-\mu X)(Y-\mu y)]}{\sigma X \sigma Y}$ ενώ και στις δύο περιπτώσεις η συσχέτιση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Έτος	Αριθμός Περιουσιακών Στοιχείων	Έλεγχος KMO	Συντελεστής συσχέτισης Spearman	Συντελεστής συσχέτισης Pearson
2022	17	0,531	0,813	0,562
2022	17	0,819	0,703	0,463
2022	17	0,856	0,391	0,698
2022	17	0,954	0,555	0,816
2022	17	0,964	0,390	0,661
2022	17	0,976	0,808	0,874
2022	17	0,979	0,819	0,719
2022	17	0,984	0,720	0,734
2022	17	0,987	0,676	0,743
2022	17	0,989	0,835	0,830
2022	17	0,990	0,780	0,879
2022	17	0,993	0,868	0,704
2022	17	0,996	0,764	0,850
2022	17	0,996	0,643	0,790
2022	17	0,997	0,544	0,780
2022	17	0,997	0,698	0,824
2022	17	0,997	0,253	0,577

Πίνακας 1. Ανάλυση βασικών περιουσιακών στοιχείων εδαφικού κεφαλαίου των 13 ελληνικών Περιφερειών. Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της Περιφερειακής Βάσης Δεδομένων της Eurostat, 2022.

Έπειτα, εφαρμόζοντας τον αριθμητικό μέσο των επιμέρους ειδών εδαφικού κεφαλαίου για κάθε Περιφέρεια, ο τύπος διαμορφώνεται ως εξής (Jona, 2015): $tc_{r,t} = \frac{HC_{r,t}+EC_{r,t}+RC_{r,t}}{Nkc}$, όπου tc το εδαφικό κεφάλαιο, Nkc το πλήθος των ειδών κεφαλαίου, r η Περιφέρεια και t το έτος. Συνεπώς, για το εθνικό εδαφικό κεφάλαιο, ισχύει $TC_{n,t} = \sum_{i=1}^{N} tc_{r,t}$, όπου N η Χώρα. Με αντικατάσταση, προκύπτει ότι ο μέσος ρυθμός κινητοποίησης του συνόλου των στοιχείων που μελετήθηκαν διαμορφώνεται στο 16,72%. Δεδομένου ότι ο ιδανικός ρυθμός είναι άνω του 50–60%, συμπεραίνεται ότι οι Περιφέρειες, συμπεριλαμβανομένης και της Θεσσαλίας, δεν κινητοποιούν επαρκώς τα περιουσιακά στοιχεία, που διαθέτουν. Κατόπιν, επειδή η συσχέτιση δεν συνεπάγεται και αιτιότητα, διερευνήθηκαν περεταίρω τα περιουσιακά στοιχεία με τη μεγαλύτερη πιθανότητα επίδρασης στις εδαφικές επενδύσεις των Περιφερειών, χρησιμοποιώντας την ανάλυση παλινδρόμησης $\log = (\frac{pi}{1-pi}) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \ldots + \beta_k X_k$, ορίζοντας την (τιμή σημαντικότητας) p-value $\leq 0{,}5$. Έπειτα, διερευνήθηκαν τα περιουσιακά στοιχεία με τη μεγαλύτερη πιθανότητα επίδρασης στις εδαφικές επενδύσεις της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Τύπος Κεφαλαίου	Μεταβλητή	Μ.Ο. Χώρας	Περιφέρεια Θεσσαλίας	
			Μ.Ο.	Κατάταξη με βάση το ρυθμό κινητοποίησης
Ανθρώπινο Κεφάλαιο	Πληθυσμός	0,17	0,14	3η
	Εργατικό δυναμικό	-0,16	-0,12	10η
	Θνησιμότητα	0,19	0,12	6η
	Πυκνότητα πληθυσμού	0,10	0,02	8η
	Τριτοβάθμια εκπαίδευση (25-64), %	0,38	0,55	2η
Οικονομικό Κεφάλαιο	Υπηρεσίες Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)	0,10	0,01	7η
	Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, ανθρώπινη υγεία και δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας	0,15	0,12	3η
	Χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	0,10	0,03	5η
	Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες	0,11	0,03	4η
	Κτηματομεσιτικές δραστηριότητες	0,11	0,05	5η
	Τέχνες, ψυχαγωγία, αναψυχή, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες των νοικοκυριών ως εργοδοτών, δραστηριότητες παραγωγής αδιαφοροποίητων αγαθών και υπηρεσιών νοικοκυριών για ίδια χρήση, δραστηριότητες εξωεδαφικών οργανισμών και φορέων	0,15	0,12	3η
	Περιφερειακό ΑΕΠ	0,14	0,08	4η
	Εδαφικές επενδύσεις	0,24	0,11	8η
	Κατασκευές	0,16	0,11	5η
	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορά και αποθήκευση, διαμονή και υπηρεσίες εστίασης	0,15	0,07	5η
	Δραστηριότητες ορυχείων και λατομείων, μεταποίησης, ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης απορριμμάτων	0,19	0,15	6η
	Αερομεταφορές	0,21	0,02	9η
Ανανεώσιμο Κεφάλαιο	Δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης, % του ΑΕΠ	0,51	0,59	6η

Πίνακας 2. Μέσος ρυθμός κινητοποίησης συντελεστών εδαφικού κεφαλαίου Περιφέρειας Θεσσαλίας. Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της Περιφερειακής Βάσης Δεδομένων της Eurostat, 2022.

Αποτελέσματα της Έρευνας

Από τον έλεγχο της υπόθεσης, προκύπτει ότι η απάντηση στο ερώτημα σχετικά με το αν η πληροφοριακή και η διαχειριστική επάρκεια της Περιφέρειας Θεσσαλίας συσχετίζονται με τα περιουσιακά στοιχεία του εδαφικού κεφαλαίου της, είναι θετική. Μετά την επεξεργασία των δεδομένων, προκύπτει ότι ο μέσος ρυθμός κινητοποίησης του συνόλου των στοιχείων που μελετήθηκαν διαμορφώνεται στο 12,20%. Φαίνεται ότι η περιοχή μελέτης ακολουθεί το ρυθμό της Χώρας, ο οποίος διαμορφώνεται στο 16,72%. Δεδομένου ότι ο ιδανικός ρυθμός είναι άνω του 50–60%

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024

(όπως αναφέρθηκε), συμπεραίνεται ότι δεν κινητοποιεί επαρκώς τα περιουσιακά στοιχεία, που διαθέτει. Όμως, για να διαπιστωθεί το εάν έχει τη δυνατότητα να αποφασίζει μόνη της για τα δικά της αναπτυξιακά προβλήματα, διερευνάται επιπλέον αν πληρείται η προϋπόθεση, ότι οι τοπικοί διαχειριστές συνεργάζονται μεταξύ τους για να λάβουν τις βέλτιστες αναπτυξιακές αποφάσεις για την περιοχή τους. Έτσι, από την αποδόμηση των συστατικών των 17 συντελεστών ως επιλεγμένων περιουσιακών στοιχείων, προκύπτει ότι εκείνα με την ισχυρότερη θετική γραμμική συσχέτιση είναι ο πληθυσμός (1), οι δραστηριότητες ΤΠΕ (2), οι δραστηριότητες δημόσιας διοίκησης και άμυνας, υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, εκπαίδευσης, ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας (3). Το ελάχιστο κοινό περιεχόμενο των μεταβλητών είναι ο ανθρώπινος παράγοντας, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι απαιτείται η συνεργασία των μελών της τοπικής κοινωνίας, διότι κινεί την περιφερειακή οικονομία. Τούτο δείχνει τον βαθμό της εξάρτησης μεταξύ τους, επιβεβαιώνοντας το ρεύμα αντιλήψεων της επιστημονικής βιβλιογραφίας, κατά το οποίο το ανθρώπινο κεφάλαιο μιας περιοχής λειτουργεί ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες συνοχής της περιοχής αυτής ως τμήματος μιας διευρυμένης επικράτειας. Έπειτα, για να εξακριβωθεί πού τοποθετείται η θέση των τριών επιδραστικότερων μεταβλητών και πώς διαμορφώνεται γύρω από συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, παρατίθεται η κατάταξή τους στον Πίνακα 3.

Περιφέρεια	**Κατάταξη**			**Με βάση το περιφερειακό ΑΕΠ**
	(1)	**(2)**	**(3)**	
Αττική	1	1	1	1η
Κεντρική Μακεδονία	2	2	2	2η
Θεσσαλία	3	7	3	4η
Δυτική Ελλάδα	4	3	5	7η
Κρήτη	5	4	6	5η
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	6	6	4	8η
Πελοπόννησος	7	5	7	6η
Στερεά Ελλάδα	8	8	8	3η
Νότιο Αιγαίο	9	10	10	9η
Ήπειρος	10	9	9	11η
Δυτική Μακεδονία	11	12	12	10η
Ιόνια Νησιά	12	13	13	12η
Βόρειο Αιγαίο	13	11	11	13η

Πίνακας 3. Θέση της Θεσσαλίας στην κατάταξη των Περιφερειών με βάση την επίδραση του ανθρώπινου παράγοντα στο εδαφικό κεφάλαιο και σε σχέση με το περιφερειακό ΑΕΠ. Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της Περιφερειακής Βάσης Δεδομένων της Eurostat, 2022.

Όπως φαίνεται από την κατάταξη του Πίνακα 3, υπάρχει διαφορά μεταξύ των κεντρικών Περιφερειών και εκείνων που βρίσκονται περιμετρικά των κεντρικών. Ειδικότερα, οι Περιφέρειες της πρωτεύουσας, της συμπρωτεύουσας και όσες βρίσκονται στο ενδιάμεσο της κεντρικής Χώρας έχουν το προβάδισμα,

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024

λαμβάνοντας υψηλότερες βαθμολογίες και στους τρεις συντελεστές ενώ εκείνες που γεωγραφικά είναι πιο μακριά από αυτές σημειώνουν χαμηλότερη βαθμολογία. Επομένως, η γεωγραφική θέση αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα της Θεσσαλίας καθώς σε αυτό το τμήμα της Χώρας κινητοποιούνται περισσότερο οι πόροι. Παρά ταύτα, στην εργασία η συγκέντρωση του ανθρώπινου κεφαλαίου παρουσιάζει ενδιαφέρον για τη συνολική συμπεριφορά του εδαφικού κεφαλαίου εξεταζόμενη σε σχέση με τη διαχείριση των πόρων, η οποία σχέση διαφαίνεται μέσω του μετασχηματισμού τους σε προϊόντα και υπηρεσίες (εκροές Σχήμα 7) στους τρεις τομείς οικονομικής παραγωγής. Δηλαδή, με βάση την ικανότητα των τοπικών δρώντων να κινητοποιούν τους εδαφικούς πόρους της περιοχής–στόχου, που έχουν στην κατοχή τους και διαχειρίζονται ως φυσικοί κληρονόμοι.

Εντούτοις, από το δείγμα που εξετάστηκε στο εθνικό επίπεδο εξαιρέθηκαν οι μεταβλητές της γεωργίας, της δασοκομίας και αλιείας (Πρωτογενής Τομέας) καθώς κατά τον αρχικό έλεγχο καταλληλότητας (ΚΜΟ) έλαβαν τιμές κάτω του 0,5 ως αποδεκτού ορίου για ένταξη στο μοντέλο, σε αντίθεση με τις υπηρεσίες (Τριτογενής Τομέας), στις οποίες επιβεβαιώνεται ότι έχει στραφεί περισσότερο η περιοχή ως δείγμα της αστικοποίησής της. Γεγονός, που δείχνει ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο, αν και έχει το φυσικό δικαίωμα και την εγγενή ικανότητα να διαχειρίζεται το απόθεμα πόρων που διαθέτει μια περιοχή, στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν κινητοποιεί επαρκώς τους εδαφικούς πόρους της περιοχής αυτής. Η κινητοποίηση των πόρων από τους τοπικούς δρώντες συνδέεται με τα κίνητρα και τη χρησιμότητα της εμπλοκής τους στη διαδικασία της ανάπτυξης μέσω της φάσης της διαβούλευσης κατά τον αναπτυξιακό σχεδιασμό. Τα κίνητρα που αποκτούν και το πόσο χρήσιμη θεωρείται για εκείνους η συμμετοχή τους εξαρτώνται από το πώς διαμορφώνονται τα μερίδια απολαβών (payoff), που διαθέτουν από το υπό διανομή αγαθό της διαδικασίας (άυλα και υλικά οφέλη). Τα μερίδια αποτελούν πηγή διαπραγματευτικής δύναμης και διαμορφώνονται από το βαθμό της επικρατούσας κοινωνικής εμπιστοσύνης, η οποία εξηγεί το βιοτικό επίπεδο (Hlepas, 2013· Ladner et al., 2019). Επομένως, η ανεπαρκής κινητοποίηση των πόρων προδιαθέτει για χαμηλά κίνητρα συμμετοχής του πληθυσμού στη διαδικασία κινητοποίησης των πόρων, δείχνοντας τη μικρή διαπραγματευτική δύναμη των τοπικών κοινωνιών των ΠΕ απέναντι στα κέντρα εξουσίας/αποφάσεων (Κεντρική Διοίκηση, Κυβέρνηση, εταιρείες) (Παπακωνσταντινίδης & Μπαρμπαρούση, 2023· Μπαρμπαρούση, 2024a).

Άρα, η απάντηση στο ερώτημα σχετικά με το αν πληρείται η προϋπόθεση ότι οι τοπικοί δρώντες, ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες κινητοποίησης των εδαφικών πόρων, συνεργάζονται για να λάβουν τις βέλτιστες εκείνες αποφάσεις για τη διαχείριση των πόρων, είναι μερικώς θετική, καθώς στον κεντρικό κορμό της Χώρας (τμήμα του οποίου είναι η Θεσσαλία) συνεργάζονται, αλλά όχι για να κινητοποιήσουν τα περιουσιακά στοιχεία που τους παρέχουν σχετική αυτάρκεια. Συνεπώς, η αρνητική συσχέτιση δείχνει ένα πρόβλημα διαχείρισης των πόρων. Η διαχείριση συναρτάται από το επίπεδο συνεργασίας μεταξύ των διαχειριστών, που συναρτάται από το βαθμό της εμπιστοσύνης μεταξύ τους.

Ως εκ τούτου, το επόμενο βήμα είναι η διερεύνηση της επιρροής που ασκούν τα μερίδια στις μονάδες χρησιμότητας που συνδέονται με τα κίνητρα συμμετοχής στη διαβούλευση, ώστε να διευκρινισθεί ο βαθμός της αξιοκρατίας της μοιρασιάς και από ποιο ποσοστό μεριδίων και άνω θα είχε λόγους για να εμπλακεί ο πληθυσμός της Περιφέρειας Θεσσαλίας στη διαπραγμάτευση για την ανασυγκρότηση και την ανάπτυξή της. Χρησιμοποιείται ο Πίνακας Χρησιμοτήτων Τυχαίας Μοιρασιάς (win–win) του Nash (1950, 1951), στον οποίο εισάγεται τρίτος παίκτης (win–win–win) με αναγωγή στα δεδομένα της μεταβλητής του πληθυσμού.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Win–Win–Win

Μερίδια			Συνολικό Μερίδιο	Χρησιμότητες				Συνολική Χρησιμότητα
A (%)	B (%)	P (%)	A+B+P (%)	A	B	P	AxB	AxBxP
4	6	90	100	1	1	71	1	71
13	7	80	100	2	2	70	4	280
22	8	70	100	5	3	68	15	1020
31	9	60	100	10	4	64	40	2560
40	**10**	**50**	100	**16**	**5**	**60**	**80**	**4800**
50	9	41	100	23	4	52	92	4784
60	8	32	100	31	3	40	93	3720
70	7	23	100	40	2	24	80	1920
80	6	14	100	50	1	12	50	600

Πίνακας 4. Χρησιμότητες προτεινόμενης μοιρασιάς μεταξύ A, B και P παίκτη. Πηγή: Παπακωνσταντινίδης, 2007:125.

Όπου A ο πληθυσμός, B τα κέντρα εξουσίας/αποφάσεων, P (periphery) η Περιφέρεια. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 4, τα μέλη της τοπικής κοινωνίας ως παίκτης A είναι πιο αποτελεσματικό όταν κατέχουν ή εισέρχονται στη διαδικασία διαβούλευσης με 40% του ολόκληρου υπό διανομή αγαθού (100%) και ο παίκτης B (κέντρα εξουσίας/αποφάσεων) με το 10%. Ο λόγος είναι ότι το περιφερειακό επίπεδο σχεδιασμού δεν μπορεί και ούτε είναι το ζητούμενο να υποκαταστήσει το ρόλο του Κράτους στην άσκηση πολιτικής (Καλλιώρας, 2012). Με αυτά τα μερίδια, οι χρησιμότητες και των τριών γίνονται μέγιστες ενώ κάτω ή πάνω από αυτά, οι χρησιμότητες τείνουν να φθίνουν. Επιπλέον, από τον τύπο της αξιοκρατίας (μερίδια + χρησιμότητα) προκύπτει ότι σε αυτό το σημείο σχηματίζεται η μέγιστη αξιοκρατία για τους παίκτες, οπότε τους ωθεί να επιθυμούν πολύ τη συμμετοχή, διότι η αποχή από τη διαδικασία είναι ζημιογόνα (δεν αποκομίζουν όφελος από τους πόρους που υπολανθάνουν). Τοιουτοτρόπως, αυτό το σημείο είναι το σημείο της άριστης διανομής. Ως άριστη εννοείται η κοινωνικά επιθυμητή από την πλειοψηφία, που αποκαλύπτεται από την πολιτική ψήφο σε πρόσωπα και κόμματα και από τη χρηματική ψήφο σε αγαθά. Με άλλα λόγια, το άριστο σημείο στο οποίο κλειδώνει η συμφωνία με τη λήψη απόφασης, είναι οι 60 μονάδες χρησιμότητας για την Περιφέρεια Θεσσαλίας, όπου είναι και το αντικείμενο της εργασίας (καθώς από τελευταία περνά πρώτη). Δηλαδή, το σημείο όπου $U_A \times U_B \times U_P = 4800$ μονάδες χρησιμότητας.

Ακολούθως, ορίζεται και η συνάρτηση χρησιμότητας f(u) για τους παίκτες ή εδαφικούς δρώντες. Έστω ότι διαβουλεύονται οι A και B παίκτες με τον εταίρο P(Periphery), την Περιφέρεια ως σύνολο των προσδοκιών των μελών της εδαφικής περιοχής. Τότε: Χρησιμότητα για τον A:$U_A=x$, χρησιμότητα για τον B:$U_B=(100-x-lx)^k$, χρησιμότητα για τον P:$U_P=lx$, όπου l ένα μέρος ή ένα ποσοστό του x (της χρησιμότητας ενός). Σύμφωνα με τον Πίνακα Τυχαίας Μοιρασιάς κατά Nash (1950, 1951), η τελική

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

συμφωνία (payoff) διαμορφώνεται ανεξαρτήτως των προσδοκιών των παικτών και χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψιν το αν τα μερίδια διανέμονται με δίκαιο ή άδικο τρόπο (σημασία έχει ότι από τη διανομή δεν εξαιρείται κανείς).

Οπότε, ισχύει: $Ua \times Ub \times Up = \max \rightarrow x[(100-x-lx)^k]'=0 \leftrightarrow x'(100-x-lx)^k + x[(100-x-lx)^k]'=0 \leftrightarrow 1(100-x-lx)^k + xk(100-x-lx)^{k-1}=0 \leftrightarrow xk(100-x-l)^{k-1} + 1(100-x-lx)^k=0 \leftrightarrow xk(100-x-lx)^{k-1}+1(100-x-lx)^{k-1}(100-x-lx)=0 \leftrightarrow xk(100-x-lx)^{k-1} = -[1(100-x-lx)^{k-1}(100-x-lx)]$, αν $(100-x-lx) \neq 0$, τότε: $xk = -[(100-x-lx)] \boxed{=100/(k+1+l)}$, όπου k ο ρυθμιστής της μοιρασιάς. Ως μοιρασιά εννοείται η διανομή του αναπτυξιακού προϊόντος ή αποτελέσματος της κινητοποίησης των πόρων ως το κλείσιμο της συμφωνίας μεταξύ των ατόμων και της Περιφέρειας για τον τρόπο και τις πολιτικές ανάπτυξης με βάση το αποτέλεσμα. Από τον τύπο προκύπτει το έλλειμμα εμπιστοσύνης μεταξύ των παικτών, αλλά ταυτόχρονα και η προοπτική κάλυψης του ελλείμματος, μέσα από την παρακίνηση για συνεργασία των δρώντων και την ενσωμάτωση της ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού (συμμετοχικότητα) στην καθημερινή συναλλακτική πρακτική στο πλαίσιο της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ.

Και επειδή το μοντέλο της εδαφικής διαπραγμάτευσης ή επιδιαιτησίας βασίζεται στο δυαδικό σύστημα της μορφής 0,1,01, δηλαδή στη συνεισφορά της πληροφορίας στη διαδικασία κινητοποίησης των πόρων, όποιος παίκτης διαθέτει περισσότερες πληροφορίες για τους τρόπους κινητοποίησης (αριθμός συμμετεχόντων, γνώση υφιστάμενης κατάστασης, τεχνογνωσία και τεχνολογία), ισχυροποιεί τη θέση του. Κανείς από τους παίκτες με ατομικά συμφέροντα (A και B) δεν διαθέτει περισσότερες πληροφορίες για τη διαδικασία από ό,τι ο παίκτης με συλλογικά συμφέροντα (P) και δεν μπορεί μόνος του ούτε να ηγηθεί της διαδικασίας ούτε να διασφαλίσει το αποτέλεσμα μεγιστοποίησης του προς διανομή οφέλους με συλλογικά (δηλαδή, αξιοκρατικά) κριτήρια. Ο παίκτης P, η Περιφέρεια Θεσσαλίας ως θεσμική οντότητα, είναι *μπεϋζιανός*, δηλαδή ενδιαφέρεται για κοινωνικούς και όχι για επιχειρηματικούς λόγους για την ευημερία της εδαφικής περιοχής και την επιδιώκει εξειδικευμένα στο πλαίσιο του ενιαίου συστήματος αξιών της και είναι αυτός, που έχει πάντα την περισσότερη πληροφορία (πόροι, έμψυχο δυναμικό, κώδικας επικοινωνίας). Συνεπώς, είναι ο πλέον κατάλληλος παίκτης για να διαπραγματεύεται με τα περισσότερα μερίδια συμμετοχής και διανομής γιατί διαθέτει την περισσότερη πληροφορία, τη δύναμη και τη νομιμοποίηση να διαχέει το όφελος της πληροφορίας στους άλλους δύο μέσω του ενιαίου συστήματος αξιών. Τα μέλη της τοπικής κοινωνίας επειδή έχουν πολλαπλές ιδιότητες επωφελούνται πολλαπλώς.

Οπότε, αν k=0, l=0, τότε καθένας από τους δρώντες/ διαπραγματευτές A, B, P μπορεί να κερδίσει το 100% της μοιρασιάς, δηλαδή ολόκληρο το υπό διανομή αγαθό. Αν k=1, l=0, τότε καθένας από τους A και P μπορεί να κερδίσει το 50% και κάποιος από τους τρεις να μην κερδίσει τίποτα (ο διαπραγματευτής B). Αν k=1, l=1, τότε καθένας από τους δρώντες A, B και P μπορεί να κερδίσει το 33,3% (ίσα και δίκαια μερίδια), όπου αποτελεί και την ιδανική διανομή του υποδείγματος. Αν k>1, l>1, τότε οι A και B ενδέχεται να αποκομίσουν μερίδιο >33,3%, αλλά το υπόδειγμα επιτρέπει πάντα την ύπαρξη μεριδίου για την Περιφέρεια, το οποίο της ανήκει αποκλειστικά. Αν k<1, l<1, τότε το μερίδιο της Περιφέρειας είναι >50%, πράγμα που δείχνει, ότι η τοπική κοινωνία του υποδείγματος είναι εμφανώς ευαισθητοποιημένη (δηλαδή, ενδιαφέρεται και συμμετέχει στο σχεδιασμό για τη διαχείριση του πλούτου της περιοχής). Άρα, LimPi(&)Qi(&)Ri(&)=maxPiQiRi, όπου i→∞.

Εν κατακλείδι, υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ της εγγενούς δυναμικότητας και της συνεργατικής ικανότητας της Περιφέρειας Θεσσαλίας με το επίπεδο κινητοποίησης των πόρων της. Τούτο διότι ο

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

σημαντικότερος παράγοντας για την ανασυγκρότηση και την ευημερία της είναι το έμψυχο δυναμικό της περιοχής. Έπειτα, το εδαφικό της κεφάλαιο μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο εξισορρόπησης μεταξύ του ανθρώπινου και του οικονομικού παράγοντα στην επικράτειά της, δίνοντάς της το προβάδισμα της γνώσης και αξιοποίησης της γνώσης για τη διαχείριση των δικών της προβλημάτων. Γεγονός που σημαίνει, ότι η Περιφέρεια πληροί τις προϋποθέσεις για να αποφασίσει μόνη της για τον τρόπο (στρατηγική) που θα επιδιώξει την ανάπτυξή της, χωρίς να εξαρτάται από τα απομακρυσμένα κέντρα εξουσίας ή τα ιδιωτικά γραφεία συμβούλων της ψυχρής επιχειρηματικής λογικής, υπό την προϋπόθεση ότι οι τοπικοί πληθυσμοί των ΠΕ ως διαχειριστές της περιοχής θα συνεργαστούν για να λάβουν τις αποφάσεις. Οι τοπικές κοινωνίες όμως είτε συνεργάζονται ανεπαρκώς είτε δεν συνεργάζονται καθόλου εξαιτίας της δυσπιστίας μεταξύ τους, οπότε, τα περιουσιακά στοιχεία της δεν αξιοποιούνται και ο τοπικός πλούτος υπονομεύεται. Το αποτέλεσμα είναι να εξαρτώνται από την παροχή υπηρεσιών για τη δημιουργία τοπικού εισοδήματος στη δύσκολη ανταγωνιστική παγκοσμιοποιημένη αγορά, εκεί που θα μπορούσαν να βασιστούν στα ενδογενή στοιχεία της (γεωργική παραγωγή), που την καθιστούν έως ένα βαθμό αυτάρκη. Ως εκ τούτου, το στοιχείο στο οποίο είναι αναγκαίο να προσανατολιστούν οι παρεμβάσεις της Περιφερειακής Αρχής και του Κράτους είναι το έλλειμμα της κοινωνικής εμπιστοσύνης της τοπικής κοινωνίας, που εξηγεί το επίπεδο ευημερίας της Θεσσαλίας, στο μέτρο που τους αναλογεί, μέσω της απόδοσης κινήτρων συμμετοχής στις συλλογικές διαδικασίες της τριαδικής διαβούλευσης και της συναπόφασης με τα ευρωπαϊκά όργανα.

Συμπεράσματα

Η εργασία διερεύνησε τη μοντελοποίηση και την εμπειρική εφαρμογή του Ενδογενούς Υποδείγματος της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης στην περίπτωση της ανασυγκρότησης της Περιφέρειας Θεσσαλίας μετά τις καταστροφικές συνέπειες του ακραίου καιρικού φαινομένου Daniel. Από την εξέταση των ευρημάτων προέκυψαν δύο διαπιστώσεις. Η πρώτη είναι ότι το σημαντικότερο πλεονέκτημά της είναι ο αναπτυξιακός χαρακτήρας της, τα ιδιαίτερα φυσιογνωμικά στοιχεία του οποίου συνθέτουν ένα περιβάλλον υψηλής αναπτυξιακής δυναμικής, όπου, ωστόσο, παραμένει αναξιοποίητο. Η δεύτερη είναι ότι ο σημαντικότερος παράγοντας για την ανασυγκρότηση και την ευημερία της είναι το έμψυχο δυναμικό της περιοχής. Ο χαμηλός βαθμός αξιοποίησης των δύο στοιχείων στην περιφερειακή κλίμακα σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια σύμπλεξης των πολιτικών για τον διοικητικό, τον αναπτυξιακό και το χωρικό σχεδιασμό στο εθνικό επίπεδο συνέβαλε στο μέγεθος των επιπτώσεων του φαινομένου. Παρόλο που οι ΟΤΑ έχουν ειδικό βάρος στη φροντίδα των οικείων υποθέσεων, στον κοινωνικό διάλογο, που έχει ήδη ξεκινήσει για την ανασύνταξη των δυνάμεων της πληγείσας περιοχής, ο ρόλος της υπό μελέτη Περιφέρειας, ως θεσμού και ως εδαφικής ενότητας, στην καλύτερη περίπτωση υποβαθμίζεται και στη χειρότερη δεν εξετάζεται καθόλου. Αντιθέτως, εάν πιστεύει κανείς, όπως συνιστάται σε αυτή την προσφερόμενη εναλλακτική προοπτική, ότι κανένα τέτοιο συμβατικό σύστημα διαχείρισης δεν μπορεί από μόνο του να οδηγήσει στην ανασυγκρότησή της, όπως και αποδεικνύεται από την πορεία της, καθώς μέχρι σήμερα απειλείται, επιβραδύνεται ή διακόπτεται, τότε το να ηγηθεί και να διαμορφώσει τις δικές της συνθήκες, ώστε να αποφασίζει μόνη της για την ανάπτυξή της είναι το απαραίτητο βήμα, που είναι αναγκαίο να κάνει η τοπική κοινωνία της για να υπερνικήσει την κοινωνική δυσπιστία, που την εμποδίζει να συνεργαστεί για να λάβει τις κατάλληλες αποφάσεις.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Beliaeva, T., Bounfour, A., Nonnis, A. (2023). Modelling intangibles at the regional level in Europe: what lessons from a multidimensional approach?, *Knowledge Management Research & Practice*, 21(3), 637–650.

Camagni, R. (2008). *Regional Competitiveness: Towards a Concept of territorial capital*, In Capello R., Camagni R., Chizzolini B., Fratesi U. (Eds.), *Modelling regional scenarios for the enlarged Europe: European competitiveness and global strategies*, 33–48, Berlin: Springer Verlag.

CEC (2008). Local Authorities: Actors for Development, Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee and Committee of the Regions, {SEC(2008)2570}COM(2008) 626 final (CEC, Brussels).

CEC (2018). Guidance for Local Actors on Community–Led Local Development, European Structural and Investment Funds, EU CAP Network.

CEC (2023). Territorial Cohesion, Official Website of the European Union.

ESPON (2018). *The territorial dimension of future policies*, Policy Brief, Luxembourg.

Eurostat (2022). Data > Database.

Faludi, A. (2012). Multi-Level (Territorial) Governance: Three Criticisms, *Planning Theory & Practice*, 13(2), 197–211.

Faludi, A. (2013). Territorial cohesion, territorialism, territoriality, and soft planning: a critical review, *Environment and Planning A*, 45, 1302–1317.

Fratesi, U., Perucca, G. (2018). Territorial capital and the resilience of European regions, *The Annals of Regional Science*, 60(2), 241–264.

Hlepas, N.–K. (2013). Quality of life and local governance, WP5/21 Search Working Paper.

Holling, C. S. (2001). Understanding the Complexity of Economic, Ecological, and Social Systems, *Ecosystems*, 4, 390–405.

Janin Rivolin U., Santangelo, M., Cotella, G., Governa, F., Caruso, N., De Luca, A., Schmitt van Well, L., Lange, S., Reardon, M., Stead, D., Spaans, M., Zonneveld, W., Wandl,, A., Davoudi,, S., Cowie P., Madanipour A., Vigar. G., Pálné Kovács I., Mezei, C., Grünhut Z., Zavodnik Lamovšek, A., Pichler–Milanović, N., Peterlin, M., Simoneti, M. (2014). Towards Better Territorial Governance in Europe, A guide for practitioners, policy and decision makers based on contributions from the ESPON TANGO Project, ESPON & Politecnico di Torino.

Jona, G. (2015). Determinants of Hungarian sub–regions' territorial capital, European Spatial Research and Policy, 22(1).

Ladner, A., Keuffer, N., Baldersheim, H., Hlepas, N.–K., Swianiewicz, P., Steyvers, K., Navarro, C. (2019). Roadmap to Local Autonomy? Drivers of Variation. In Patterns of Local Autonomy in Europe (pp. 303-315), Palgrave Macmillan, Cham.

Nowak, M., Cotella, G., Sleszynski, P. (2021). The Legal, Administrative, and Governance Frameworks of Spatial Policy, Planning, and Land Use: Interdependencies, Barriers, and Directions of Change, *Land*, 10, 1119.

OECD (2001). *Territorial Outlook*, Territorial Development Service, Paris: OECD Publications.

OECD (2007). *Territorial Outlook*, Territorial Development Service, Paris: OECD Publications.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Peiró-Palomino, J. (2016). European regional convergence revisited: The role of intangible assets, *The Annals of Regional Science*, 57(1), 165–194.
Spiliopoulos, O., Petropoulos, D. (2022). The Implementation of the EU Strategy for Free Trade Through the Conclusion of Bilateral Agreements with its Major Partners the Latest Developments, *Business & Entrepreneurship Journal*, 11(2), 17–28.
Ståhle, P., Ståhle, S., Lin, C. Y. (2015). Intangibles and national economic wealth – a new perspective on how they are linked, *Journal of Intellectual Capital*, 16(1), 20–57.
Torre, A. (2008). *Conflits d' usage dans les espaces ruraux et périurbains*, In Monteventi Weber L., Deschenaux Ch. & Tranda–Pittion N. (Eds.) *Campagne–ville. Le pas de deux*, Lausanne: Presses Polytechniques et Universitaires Romandes.
Vázquez–Barquero A. (2010). *The New Forces Of Development, Territorial Policy For Endogenous Development*, World Scientific Publishing.

Ελληνόγλωσση

Ασπρίδης, Γ., Δούνιας, Γ., Λεοντής, Δ. (2023). Οι Δείκτες Οργανωσιακής Απόδοσης στην Ελληνική Δημόσια Διοίκηση. Μια Θεωρητική Προσέγγιση, *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης*, 3(1), 23–37.
ΕΛΣΤΑΤ (2022). Περιφερειακοί Λογαριασμοί: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία για το έτος 2021 και αναθεωρημένα στοιχεία για τα έτη 2019–2020.
ΙΤΑ & ΚΕΔΕ (2019). Τοπική Αυτοδιοίκηση και Πολιτική Συνοχής: Η συμμετοχή και ο ρόλος των Δήμων στο νέο ΕΣΠΑ 2021–2027, Αθήνα.
Καλλιώρας, Δ. (2012). Η Έννοια της Ανθεκτικότητας στην Περιφερειακή Επιστήμη: Επισκόπηση και Αποδόμηση, *Περιφέρεια*, (2), 37–58.
Μπαρμπαρούση, Χ. (2022a). Η διαδικασία διαπραγμάτευσης ως μεθοδολογία ανάπτυξης των περιφερειών, *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, ΤΜΧΠΠΑ, ΠΘ, 28(2), 27–42.
Μπαρμπαρούση, Χ. (2022b). Το πρότυπο της εδαφικής ανάπτυξης, *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, ΤΜΧΠΠΑ, ΠΘ, 28(3), 43–60.
Μπαρμπαρούση, Χ. (2023). Η τριμερής διαπραγμάτευση ως μεθοδολογία πολιτικής ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Η Ευρώπη, Η Ελλάδα και ο Κόσμος, Μελέτες για την Ευρωπαϊκή και Διεθνή Πολιτική*, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 18, 24–32, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
Μπαρμπαρούση, Χ. (2024). Η εδαφική διακυβέρνηση ως τύπος οργάνωσης των αναπτυξιακών υποθέσεων των εδαφικών περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *προΟΤΑση*, 9(49), 1–16.
Παπαδημητρίου, Κ., Μπαρμπαρούση Χ. (2024). Οι Αρμοδιότητες των Ελληνικών Δήμων και Περιφερειών στο Υπόδειγμα της Εδαφικής Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, Ειδική Γραμματεία Περιφερειακής Πολιτικής, Διοικητικό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2(3): 24–38.
Παπακωνσταντινίδης, Λ. (2007). *Διαπραγμάτευση και Τοπική Ανάπτυξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
Παπακωνσταντινίδης, Λ., Μπαρμπαρούση Χ. (2023). Η Περιφερειακή Ανάπτυξη ως Παίγνιο Πολιτικής Κυριαρχίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, Ειδική Γραμματεία Περιφερειακής Πολιτικής, Διοικητικό Επιμελητήριο Ελλάδος, 1(1): 1–20.
Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021–2025, Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιφέρεια Θεσσαλίας.

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024
Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview

Τεύχος 4, Αρ. 1.

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014–2022, Γενική Γραμματεία Ενωσιακών Πόρων και Υποδομών, Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΑΑ 2014–2020

© Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης, 2024

Μπαρμπαρούση, Χ., Ασπρίδης, Γ., Παπαδημητρίου, Κ., Πετρόπουλος, Δ. (2024). Ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το Ενδογενές Υπόδειγμα της Εδαφικής Διαπραγμάτευσης: Μοντελοποίηση και Εμπειρική Διερεύνηση. *Επιθεώρηση Δημόσιας Διοίκησης* 4(1), 98-121.
https://www.lawjournals.unic.ac.cy/index.php/pareview